

Άγρια Πανίδα στην Ευρυτανία

Άγρια Πανίδα στην Ευρυτανία

Εκπαιδευτικό Υλικό για το Ε.Θ.Δ. 'Άγρια Πανίδα σε Κίνδυνο' και το αντίστοιχο περιβαλλοντικό πρόγραμμα του Κ.Π.Ε. Καρπενησίου

Καρπενήσι, Δεκέμβριος 2018

Επιστημονική Επιμέλεια-Συγγραφή: Μαρία Κατσογιάννη (Δασοπόνος, MSc), Αναπληρώτρια Υπεύθυνη
Επιμέλεια έκδοσης: Εμμανουήλ Κοπανάκης, Υπεύθυνος - Παναγιώτης Κούτρας, Πρόεδρος του Ε.Θ.Δ.
'Άγρια Πανίδα σε Κίνδυνο' και μέλος της Π.Ο.
Εισαγωγή: Κυριακή Φλώρου, μέλος της Π.Ο.

Εκδότης: Κέντρο Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καρπενησίου

Ευχαριστούμε θερμά τους φυσιοδίφες – συνεργάτες μας Η.Τσέλο και Π.Παλαιό για το φωτογραφικό υλικό και τις πληροφορίες από τις παρατηρήσεις τους, τον Δρ.Θωμαΐδη, καθηγητή Τ.Ε.Ι. Στερεάς Ελλάδας, τμ. Δασοπονίας και Διαχείρισης Φυσικού Περιβάλλοντος Καρπενησίου, τον Δρ. Μήτσαίνα, Λέκτορα του τμήματος Βιολογίας του Πανεπιστημίου Πατρών και τον Δρ. Ζόγκαρη, Γεωγράφο-Βιολόγο στο ΕΛΚΕΘΕ για το επιστημονικό υλικό που μας παραχώρησαν.

ISBN: 978-618-82626-1-4

©Copyright 2018: ΚΠΕ Καρπενησίου
Π.Μπακογιάννη 4, Τ.Κ. 36.100, Καρπενήσι
E-mail: mail@kpe-karpen.eyr.sch.gr, Ιστοθέση: <http://kpe-karpen.eyr.sch.gr/>

Φωτογραφία εξωφύλλου: Πάνος Παλαιός, Τόρνος Ευρυτανίας
Αυτό το έργο χορηγείται με άδεια [Creative Commons Αναφορά Δημιουργού-Μη Εμπορική Χρήση 4.0 Διεθνές](https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/).

Εισαγωγή

Πολύ σημαντικό μέρος του θησαυρού της Ευρυτανικής φύσης είναι η πανίδα της περιοχής και μάλιστα το άγριο κομμάτι της, το οποίο συνάδει με τη γοητεία της άγριας ομορφιάς του Ευρυτανικού τοπίου.

Γενικότερα, η πανίδα της Ελλάδας «συγγενεύει» με την πανίδα της Ανατολικής Μεσογείου. Η διαμόρφωση της οφείλεται τόσο σε ιστορικούς παράγοντες, που αφορούν στις γεωλογικές περιόδους του πλανήτη μας, μέσα στο χρόνο, όσο και σε οικολογικούς, στους οποίους περιλαμβάνονται το κλίμα, η θερμοκρασία, η υγρασία, το έδαφος, η βλάστηση, το υψόμετρο, οι ανθρώπινες δραστηριότητες κ.λπ.

Η γνώση μας για τα ζώα της Ελλάδας ξεκινά από πολύ παλιά, με τον Αριστοτέλη να προηγείται με το πολύ σημαντικό έργο του «Περί ζώων ιστορίαι». Αργότερα φυσιοδίφες και λόγιοι της Ελληνιστικής, Ρωμαϊκής και Βυζαντινής εποχής, καθώς και ξένοι περιηγητές του 17^{ου}, 18^{ου} και 19^{ου} αιώνα, εμπλούτισαν τις γνώσεις μας πάνω στο θέμα σημαντικά.

Παρά το γεγονός, όμως, ότι μέχρι στιγμής έχουν καταγραφεί γύρω στα 30.000 είδη ζωικών φύλλων, η ελληνική πανίδα δεν έχει μελετηθεί επαρκώς. Σύμφωνα με τις εκτιμήσεις των ειδικών, αν γίνει μια πιο συστηματική και εκτεταμένη μελέτη, ο αριθμός αυτών των ειδών θα φτάσει έως και τις 50.000.

Άγνωστο, ίσως στο ευρύτερο κοινό, το ότι η σημαντική ιδιαιτερότητα της ελληνικής πανίδας είναι το υψηλό ποσοστό ενδημικότητας. Δηλαδή, η ύπαρξη ειδών που ζουν και αναπτύσσονται μόνο στον ελληνικό χώρο και πουθενά αλλού στον κόσμο.

Είναι, επίσης, αρκετές οι παράμετροι, που αφορούν στην άγρια πανίδα, πέρα από την καθαυτό επιστημονική γνώση. Μια από αυτές σχετίζεται με τους κινδύνους και τις δυσκολίες επιβίωσης, που αντιμετωπίζουν τα συγκεκριμένα είδη.

Το νομικό πλαίσιο που διέπει την προστασία της άγριας πανίδας αφορά, σχεδόν αποκλειστικά, στο θεσμό των προστατευομένων περιοχών, που ξεκίνησε στην Ελλάδα το 1938 και χωρίζεται σε 11 κατηγορίες. Η προστασία της ελεύθερης άγριας πανίδας είναι νομικά ακάλυπτη και ως εκ τούτου, ουσιαστικά ανύπαρκτη.

Στο συγκεκριμένο έντυπο υλικό γίνεται μια πρώτη συγκεντρωτική αναφορά των ειδών που απαντώνται στην Ευρυτανική γη και καταγράφηκαν μέσα από αναφορές τρίτων και από προσωπική, δωδεκαετή παρατήρηση των μελών του Κέντρου Περιβαλλοντικής Εκπαίδευσης Καρπενησίου, ώστε να δοθεί η ευκαιρία στους μαθητές των προγραμμάτων να γνωρίσουν την άγρια πανίδα στη Νότια Πίνδο.

Η γνώση είναι ο καλύτερος δρόμος προς την ευαισθητοποίηση απέναντι στα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι πληθυσμοί των άγριων ζώων και για την εύρεση αιφώρων προσεγγίσεων για την διατήρησή τους.

ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ

Ο Λύκος, δυνατός και συντροφικός

Εξαιρετικά προσαρμοστικό είδος με ευρεία γεωγραφική εξάπλωση σε όλο το βόρειο ημισφαίριο. Κυνηγήθηκε έντονα με συνέπεια να περιοριστεί στα νοτιότερα και να έχει κινδυνεύσει με εξαφάνιση. Στη χώρα μας αναφέρονται 800-1300 άτομα, κατά προσέγγιση, κυρίως στα βουνά της Κεντρικής και Βόρειας Ελλάδας, αλλά απαντάται και στα πεδινά, ειδικά τα τελευταία έτη με την αλλαγή της παραδοσιακής κτηνοτροφίας. Χρειάζεται περίπου 3 κιλά τροφή ημερησίως με προτίμηση στα σπληφόρα θηράματα, τα οποία συλλαμβάνει ευκολότερα το χειμώνα σε χιονοσκεπή μέρη, όπου δυσκολεύονται να τρέξουν. Κτηνοτροφικά ζώα, μικρά θηλαστικά αλλά και τροφικά υπολείμματα συμπληρώνουν το διαιτολόγιο του. Είναι νυκτόβιο ζώο, κολυμπά καλά, αναπτύσσει ταχύτητα 40-45χλμ/ώρα και μπορεί να καλύπτει μεγάλες αποστάσεις πριν κουρνιαώσει στη φωλιά του σε κοιλοότητες ή στοές. Η επικράτεια του κυμαίνεται ανάλογα τον πληθυσμό και τη διαθέσιμη τροφή, αλλά έχει παρατηρηθεί ότι ξεπερνά τα 100 τ.χλμ. Παρατηρείται ανεπτυγμένη οικογενειακή οργάνωση με ιδιαιτερότητα το σχεδιασμένο ομαδικό κυνήγι, ενώ η οικογένεια αποτελείται κατ' ελάχιστο από 3-4 άτομα (γονείς και μικρά).

Τα ίχνη του μοιάζουν με του σκύλου αλλά είναι μεγαλύτερα (11*10εκ. μπροστά και 8*7 πίσω).

Θεωρείται επιζήμιο, ιδιαίτερα σε περιοχές επανεμφάνισης, όπως η Στερεά Ελλάδα, καθώς προκαλεί σημαντικές ζημιές στους κτηνοτρόφους. Ο ρόλος του στη βιολογική ισορροπία των χερσαίων οικοσυστημάτων είναι αναμφισβήτητος και γι' αυτό προστατεύεται.

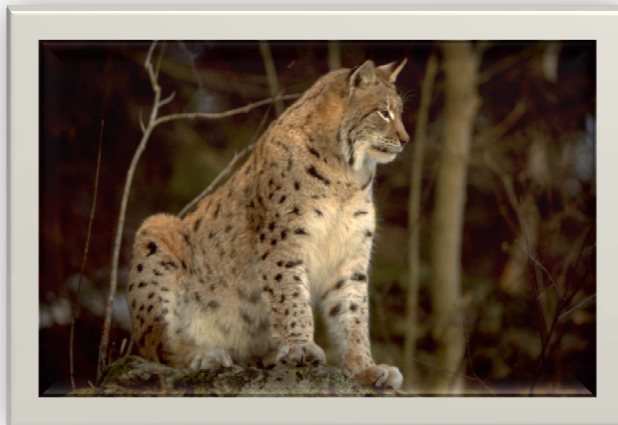
Η συνύπαρξη ανθρώπου και μεγάλων σαρκοφάγων είναι μια πρόκληση στην εποχή μας, καθώς οι πληθυσμοί έχουν ανακάμψει κατά τόπους, ύστερα από χρόνια απουσία, προκαλώντας πόλωση στους άμεσα εμπλεκόμενους και καθιστώντας τη διαχείριση πλέον επιτακτική.

Καφέ αρκούδα, σύμβολο δύναμης και θάρρους

Παρόλο που κινδύνευε με εξαφάνιση στην Ευρώπη, σύμφωνα με τα σύγχρονα δεδομένα, οι πληθυσμοί παρουσιάζουν σημαντική ανάκαμψη. Στην Ελλάδα, η οροσειρά της Πίνδου οριοθετεί τη νοτιότερη θέση εξάπλωσης της, όπου αριθμεί 190-230 άτομα και μαζί με τους πληθυσμούς της Ροδόπης περισσότερα από 450 άτομα. Ζει σε δασώδεις περιοχές στα ορεινά και ημιορεινά, όπου βρίσκει τροφή και μπορεί να διαχειμάσει, αλλά τα τελευταία χρόνια εντοπίζεται και σε πεδινές περιοχές που διαθέτουν αυξημένο δίκτυο ρεμάτων και οπωροφόρα δέντρα. Τρέφεται κυρίως με φυτικά, αλλά και ζωικά, προϊόντα κατά τη διάρκεια της νύχτας. Κύριες απειλές αποτελούν η λαθροθηρία (είναι απόλυτα προστατευόμενο είδος), τα δηλητηριασμένα δολώματα και ο κατακερματισμός του ενδιαιτήματος της από μεγάλα οδικά έργα ή φυσικές καταστροφές. Η καφέ αρκούδα διαθέτει ανεπτυγμένη όσφρηση και ακοή και ενοχλείται από ανθρωπογενείς θορύβους. Μπορεί να αναπτύξει ταχύτητα μέχρι 50χλμ/ώρα, αναρριχάται και κολυμπά πολύ καλά.

Το ίχνος του πίσω ποδιού είναι χαρακτηριστικό, καθώς πατάει ολόκληρο το πέλμα, διαστάσεων 13x25 εκ. για να στηρίζει το ζώο βάρους 100-320 κιλών.

Ο «μύθος» του ρήσου έχει τις πηγές του στον βασιλιά των Θρακών Ρήσο. Το αιλουροειδές με τις φούντες στα οξύληκτα αυτιά του έχει χρώμα ερυθρόφαιο με μαύρες κηλίδες, είναι μήκους περίπου 1μ. και ύψους 50-70εκ. Ο Ευρασιατικός Λύγκας, ένα από τα τέσσερα είδη στον κόσμο, ιστορικά κατοικούσε σε όλη την Ελλάδα. Σήμερα υπάρχουν ελάχιστες αναφορές για την παρουσία μεμονωμένων ατόμων στα ελληνικά δάση (από τη Θράκη, τη Μακεδονία, την Ήπειρο, τη Θεσσαλία και τη Στερεά Ελλάδα). Ο λύγκας εξαφανίστηκε από τις πεδιάδες της Ευρώπης μετά από την καταστροφή μεγάλων δασικών εκτάσεων, την επέκταση και εντατικοποίηση της γεωργίας και τη μείωση των θηραμάτων, που αποτελούσαν μέρος της τροφής του. Έτσι στράφηκε στα οικόσιτα και κυνηγήθηκε από τους βοσκούς. Είναι νυκτόβιο είδος, μοναχικό, με οξύτατη όραση και ικανότητες αναρρίχησης, άλματος και κολύμβησης. Τρέφεται με εδαφόβια πτηνά, τρωκτικά, μικρά φυτοφάγα αλλά και ερπετά.

Ίχνη 7,5*6εκ. το μπροστινό πόδι και 6,5*5,5 το πίσω που μοιάζουν με τις αγριόγατας.

Αγριόγατα, ευέλικτη και αδάμαστη

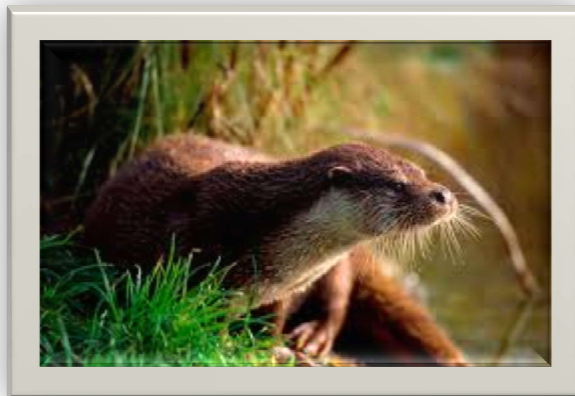
Η Αγριόγατα της Ευρώπης μοιάζει με το γνωστό μας κατοικίδιο, αλλά είναι μεγαλύτερη σε μήκος σώματος (80εκ.), ύψος 50εκ. και βάρος μέχρι 7 κιλά. Το χρώμα της είναι γκριζοκίτρινο με χαρακτηριστικές μαύρες ραβδώσεις πίσω από το κεφάλι και την ουρά, σχηματίζοντας τέσσερεις δακτυλίσους. Ζει στα δάση, μακριά από ανθρώπινες δραστηριότητες και σε μεγάλο υψόμετρο. Είναι νυκτόβιο είδος. Το Φθινόπωρο βγαίνει και την ημέρα για αναζήτηση τροφής. Τρέφεται κυρίως με τρωκτικά και με πτηνά, αυγά, ψάρια, αμφίβια και έντομα.

Ίχνη 5*4εκ. και ορατά είναι τα 4 δάχτυλα από τα πέντε και καθόλου τα νύχια.

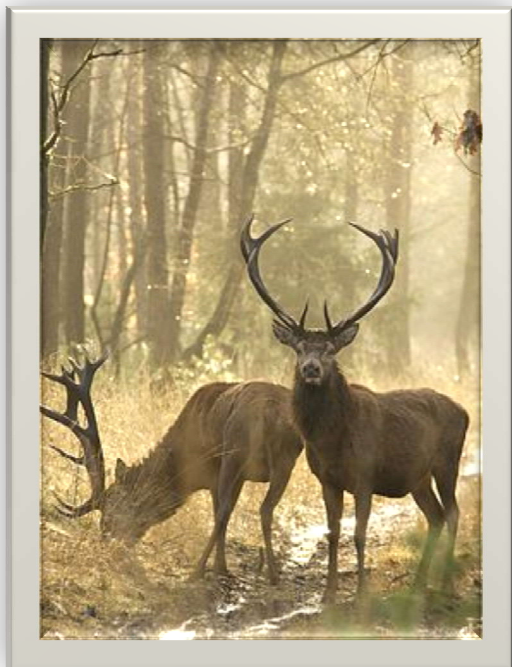
Βίδα, ευφυής και πολυμήχανη

Ημι-υδρόβια και νυκτόβια, ζει κοντά σε όχθες και ρυάκια με καθαρά νερά και άφθονη τροφή, η οποία αποτελείται κυρίως από ψάρια και άλλους υδρόβιους οργανισμούς αλλά και πτηνά, ερπετά και μικρά θηλαστικά. Φωλιάζει σε στοές κάτω από το νερό, με τη βασική φωλιά να βρίσκεται εκτός νερού και πολύ καλά κρυμμένη. Στο νερό μπορεί να μείνει αρκετά και κολυμπά εξαιρετικά, χωρίς να συναντά δυσκολία και στις χερσαίες μετακινήσεις της. Έχει ανεπτυγμένη όραση και μέσα στο νερό, εξαιρετική όσφρηση και ακοή. Έχει κυνηγηθεί για τη γούνα της και χαρακτηρίζεται κινδυνεύον στο Κόκκινο Βιβλίο, ενώ προστατεύεται σε όλη την Ευρώπη. Στην Ελλάδα υπάρχουν διάσπαρτοι πληθυσμοί ακόμα και σε μερικά νησιά. Απειλείται από ανθρωπογενείς παράγοντες όπως η υποβάθμιση των ενδιαιτημάτων, η ρύπανση των υδάτων, το εκτεταμένο οδικό δίκτυο και τα υδροηλεκτρικά φράγματα.

Τα ίχνη της μπρος είναι 6,5*6 και πίσω 8,5*6εκ. με διασκελισμό 40εκ. Η ουρά σε μαλακό έδαφος αφήνει διακριτή γραμμή.

Ελάφι, ελεύθερο και κοινωνικό

Σύμβολο του πολέμου για τους Αζτέκους και του Ήλιου για τους Μάγιας, ανάμεσα σε πλείστους συμβολισμούς που του απέδωσαν οι άνθρωποι.

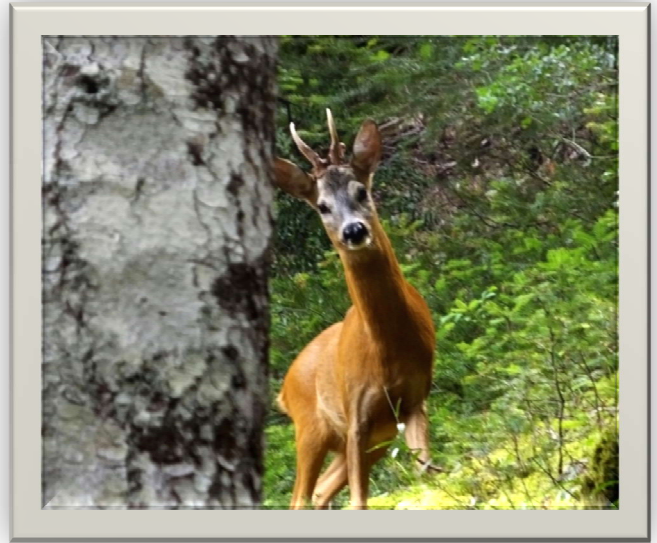
Ο μοναδικός φυσικός πληθυσμός ελαφιού στην Ελλάδα σήμερα ζει στα δάση της Ροδόπης σε περιοχή Natura 2000. Στον Εθνικό Δρυμό της Πάρνηθας ο πληθυσμός εισήχθη από τη Δανία και τη Βαλκανική. Δασόβιο είδος, προτιμά τα μεικτά δάση πλατύφυλλων και κωνοφόρων, αλλά και παραποτάμιες και αλπικές περιοχές, μακριά από τις ανθρώπινες δραστηριότητες. Τρέφεται με βλαστούς, οφθαλμούς, φύλλα, καρπούς και φλοιούς. Ο αριθμός των διακλαδώσεων στα κέρατα δείχνει την ηλικία του ζώου. Έχει ανεπτυγμένη την ακοή, την όσφρηση και την όραση. Ίχνη: μπροστινό πόδι 8*7εκ., πίσω 7*4,5εκ. σπλές εξωτερικά καμπύλες, εσωτερικά ίσες, με διασκελισμό 80-150εκ. μέχρι και τα 2μ.

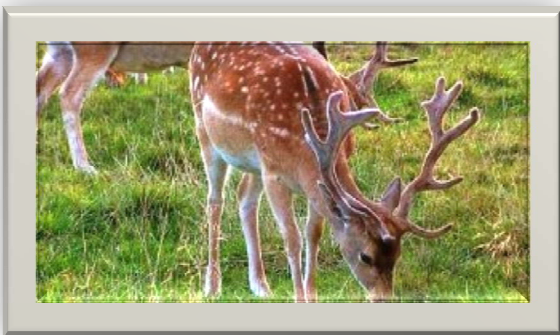
Ζαρκάδι, προσαρμοστικό και ανθεκτικό

Το μικρό ελαφοειδές, το οποίο αναφέρεται και στα Ομηρικά έπη, αφθονεί στην Ευρώπη. Πρόκειται για ημερόβιο είδος που βρίσκεται στην κεντρική και βόρεια Ελλάδα. Προτιμά τα δάση πλατύφυλλων φυλλοβόλων, κωνοφόρων και τα μεικτά δάση που του παρέχουν τροφή και κάλυψη, καθώς δεν έχει τη δυνατότητα να διανύει γρήγορα μεγάλες αποστάσεις. Το χειμωνιάτικο τρίχωμα είναι γκριζωπό, το καλοκαιρινό καφεκόκκινο, με ανοιχτότερο χρώμα στην κοιλιά και λευκό κάτοπτρο, ενώ τα μικρά έχουν στίγματα. Τα κέρατα αναπτύσσονται μόνο στα αρσενικά και αλλάζουν κάθε χρόνο με μια διαδικασία πτώσης το Φθινόπωρο και επανέκφυσης. Τρέφεται με διαφορετικά φυτικά είδη επιλέγοντας τα περισσότερο θρεπτικά. Από την πληθώρα των θηρευτών που το κυνηγούν η αλεπού, ο λύγκας και ο λύκος μπορούν να σκοτώνουν σημαντικούς αριθμούς ζαρκαδιών. Απειλείται από το παράνομο κυνήγι και τη μείωση της έκτασης των ενδιαιτημάτων του από πυρκαγιές, κατασκευαστικά έργα και δραστηριότητες αναψυχής, ενώ στο Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων Ζώων της Ελλάδας χαρακτηρίζεται "Τρωτό" και απαγορεύεται το κυνήγι του.

Τα ίχνη των οπλών είναι στενά, 4*3εκ. κοίλα εσωτερικά, κυρτά ή παράλληλα εξωτερικά με διασκελισμό στο βάδισμα 90εκ. και στο τρέξιμο 1,40εκ.

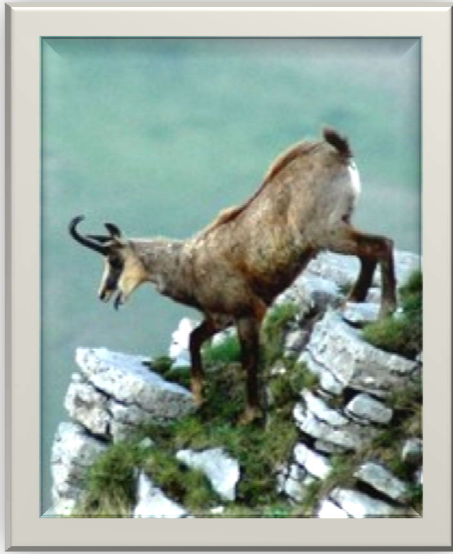
Πλατώνι, το ευαίσθητο

Είχε εισαχθεί στην Ευρώπη από τη Μ.Ασία και σήμερα ο μοναδικός ελεύθερος πληθυσμός, που αριθμεί 400-800 άτομα, βρίσκεται στη Ρόδο. Μοιάζει με μικρόσωμο ελάφι, χρώματος κοκκινόφαιου το καλοκαίρι και γκριζωπού το χειμώνα με λευκές κηλίδες. Τα κέρατα των αρσενικών ενώνονται στις διακλαδώσεις και μοιάζουν με παλάμες. Ο φυσικός του χώρος είναι τα δάση και κοντά σε αγροτικές εκτάσεις. Τρέφεται με φύλλα, καρπούς και φλοιούς δέντρων. Απειλείται από τη λαθροθηρία και τις πιέσεις των ενδιαιτημάτων του, τις

πυρκαγιές και τη μείωση των υδάτινων πόρων. Στο Κόκκινο Βιβλίο χαρακτηρίζεται "κινδυνεύον" και προστατεύεται. Μέρος της περιοχής που βρίσκεται στη Ρόδο περιλαμβάνεται στο δίκτυο Natura 2000.

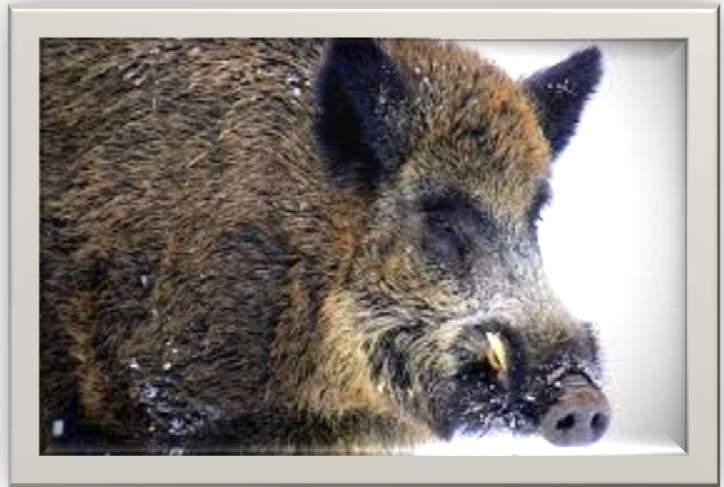
Αγριόγιδο, ο υπερήφανος αντάρτης

Ζει στα δασο-όρια σε μεγάλα υψόμετρα, χαρακτηρίζεται "Σχεδόν Απειλούμενο", ενώ αριθμεί περίπου 700 άτομα σε Πίνδο, Όλυμπο και Ροδόπη. Οι πληθυσμοί του είναι τόσο περιορισμένοι, ώστε βιώσιμοι να θεωρούνται πιθανά ελάχιστοι. Έχει μήκος γύρω στο 1μ. και ύψος 82εκ. και χαρακτηρίζεται από τα κέρατα του που μοιάζουν με ακίστρια (αρσενικό), όπως της αντιλόπης και τις επιμήκεις μαύρες λωρίδες στις παρειές του προσώπου. Κινείται πρωινές και απογευματινές ώρες προς αναζήτηση τροφής, ενώ την ημέρα κρύβεται ή στέκεται σε βράχια. Εκτός από βλαστούς, φύλλα και καρπούς μπορεί να καταναλώνει βρύα και λειχήνες. Απειλείται κυρίως από το λαθραίο κυνήγι. Ίχνη από τις σπλές οξύληκτα, επιμήκη, λεπτά και σχεδόν παράλληλα 6*3εκ..

Αγριογούρουνο, ανήσυχο και στιβαρό

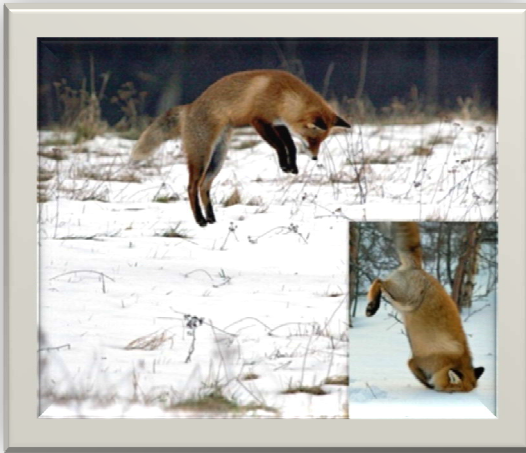
Εξαπλώνεται ευρέως σε Ευρώπη, Β. Αφρική, Ασία και στην ηπειρωτική Ελλάδα, με τη Στερεά Ελλάδα να παρουσιάζει τη μεγαλύτερη πυκνότητα (Μ.Ο. 1,26 άτομα/τετ.χλμ.). Επιλέγει δάση πλατύφυλλων, ιδιαίτερα οξιάς, και κωνοφόρων, κυρίως ελάτης, μπορεί να ανέβει στα δασο-όρια και να κατέβει σε γεωργικές καλλιέργειες. Είναι παμφάγο και καταναλώνει από βλαστούς καιμανιτάρια μέχρι σκουλήκια, τρωκτικά και ψοφίμια. Ζει σε ομάδες με τη μητέρα και τα μικρά της μέχρι δυο ετών και τα αρσενικά σε δική τους ομάδα.

Αν ενοχληθεί γίνεται νυκτόβιο, αλλιώς μετακινείται πρωί και σούρουπο και καλύπτει αποστάσεις πολλών χιλιομέτρων. Του αρέσει να κυλιέται στη λάσπη για να απαλλάσσεται από παράσιτα και μετά να τρίβεται στα δέντρα τα οποία αποφλοιώνει με τους κυνόδοντες του.

Ίχνη ενήλικων 12*7εκ. με πλατιές σπλές κυρτές έξω και παράλληλες εσωτερικά, με φανερό το πίσω δάχτυλο. Στο δάσος ξεχωρίζουν οι σκαμμένες θέσεις ανάπαυσης και αναζήτησης τροφής.

Αλεπού, ανεξάρτητη και πολυμήχανη

Κυνοειδές με ευρύτατη εξάπλωση παγκοσμίως και ανάλογη προσαρμοστικότητα σε ποικιλία βιοτόπων όπως δασώδεις εκτάσεις, θαμνότοποι και γεωργικές περιοχές. Ξεχωρίζει η φουντωτή ουρά της με λευκή απόληξη και τα λεπτά της πόδια που της επιτρέπουν να αναπτύσσει ταχύτητα 50χλμ/ώρα. Είναι νυχτόβιο είδος και τρέφεται, ανάλογα την εποχή και τη διαθεσιμότητα, με μικρά, κυρίως, θηλαστικά, πτηνά, ψάρια, ασπόνδυλα, έντομα, αλλά και με φυτικά είδη και μανιτάρια. Συνηθίζει να αποθηκεύει τροφή για αργότερα σε λάκκους που σκάβει.

Ίχνη 5*4εκ. μοιάζουν με του σκύλου αλλά πιο επιμήκη.

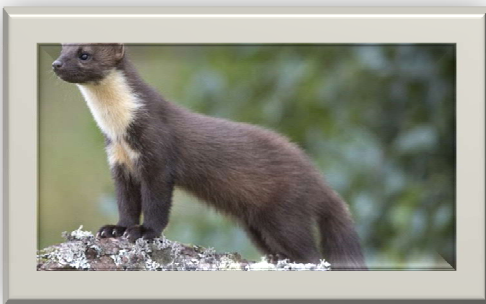
Νυφίτσα, αθόρυβη και ευέλικτη

Το μικρόσωμο, χαριτωμένο αυτό ζώο, το οποίο δεν ξεπερνά τα 25εκ., είναι σαρκοφάγο με ευρεία εξάπλωση. Θα το βρούμε στα βουνά και τις πεδιάδες, βόρεια και νότια, αλλά προτιμά δάση και καλλιέργειες. Τρέφεται με ποντίκια, σκίουρους, ερπετά, αμφίβια, πτηνά και αυγά. Είναι νυκτόβιο αλλά μπορεί να τη δούμε και μέρα, κι όταν δεν περιπλανιέται φωλιάζει σε δέντρα, θάμνους και έτοιμες φωλιές άλλων ειδών. Οι φυσικοί εχθροί της είναι η αλεπού και τα αρπακτικά πουλιά.

Ίχνη μικρά 1,3*1εκ. με πέντε δάχτυλα και διακριτά νύχια.

Πετροκούναβο, το μοναχικό

Βρίσκεται σε Ευρώπη και Ασία και σε όλη την ηπειρωτική Ελλάδα και το Αιγαίο, το Ιόνιο, τα Δωδεκάνησα και την Κρήτη, από τα παράλια ως τα ορεινά δάση. Ξεχωρίζει από το κουνάβι στο μπάλωμα του λαιμού που είναι λευκό και στην Κρήτη έχει μορφή κηλίδας. Κυνηγά τη νύχτα κι έχει οξεία όραση και όσφρηση, αναρριχάται εύκολα και κολυμπά όταν χρειαστεί. Φωλιάζει σε σχισμές βράχων και δένδρων. Το θηλυκό με τα νεαρά συνιστούν ομάδα. Αποτελεί λεία της αλεπούς, του λύγκα και των αρπακτικών πτηνών. Έχει ευρύ διαιτολόγιο από μικρά θηλαστικά και νεκρά ζώα μέχρι ψάρια και φρούτα, ανάλογα τις περιβαλλοντικές συνθήκες. Συμβάλει στον έλεγχο του πληθυσμού των τρωκτικών χωρίς να λείπουν οι υλικές ζημιές σε

κατοικημένες περιοχές. Ίχνη 6*5εκ. μπρος, 5*4εκ. πίσω, με ορατά νύχια.

Ασβός, ο εξερευνητής

Καταλαμβάνει το μεγαλύτερο μέρος της Ευρώπης και έχει ευρεία εξάπλωση και στην Ελλάδα. Το μήκος του φτάνει τα 70εκ. και το ύψος τα 30εκ. Έχει μικρά μάτια και αυτιά, οξύληκτο ρύγχος και κοντή ουρά. Διακρίνονται δυο λωρίδες σκούρου χρώματος από τη μύτη ως τα αυτιά στο λευκό του κεφάλι. Ζει σε γεωργικές εκτάσεις, σε δάση και θαμνότοπους και είναι παμφάγο, με ιδιαίτερη προτίμηση στα σκουλήκια. Φτιάχνει υπόγειες στοές με πολλές εξόδους, όπου ζει με την οικογένειά του και αποθηκεύει την τροφή του. Ίχνη 7*5εκ. μπροστινά και 6*5εκ. πίσω πόδια με εμφανή μεγάλα νύχια.

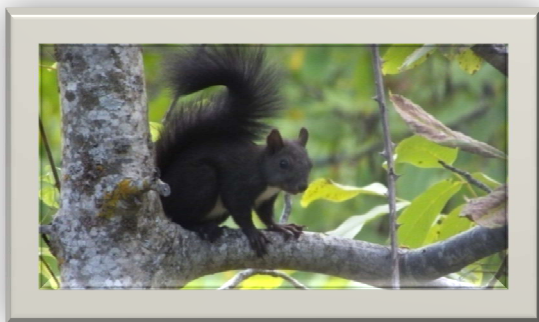
Λαγός, ευκίνητος και ευρηματικός

Είναι ευρέως εξαπλωμένο φυτοφάγο θηλαστικό που ζει σε αραιά δάση, θαμνότοπους, πεδινές περιοχές και σε ορεινά λιβάδια. Διακρίνεται για τα μεγάλα, όρθια αυτιά του που του χαρίζουν οξύτατη ακοή. Κινείται πρωινές και απογευματινές ώρες και τις φωτεινές νύχτες, ενώ την ημέρα κρύβεται όταν δεν λιάζεται ή κάνει αμμόλουτρα. Φτιάχνει περισσότερες από μια φωλιές σε κοιλότητες και θάμνους και κινείται παραπλανητικά για να αποφύγει τους επίδοξους θηρευτές του. Όταν κινδυνεύει χτυπά τα πόδια του και τρίζει τα δόντια του, ενώ αν ο κίνδυνος βρίσκεται κοντά του μένει ακίνητος. Ίχνη μπροστά 4*4, πίσω 15*5εκ.

Σκίουρος, επινοητικός και επίμονος

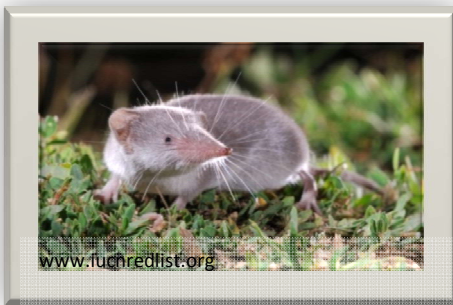
Ευρείας εξάπλωσης συμπαθέστατο τρωκτικό με μήκος κοντά στα 28εκ., ουρά μέχρι 24εκ. και χρώμα γκριζοκόκκινο, περνά εύκολα από δέντρο σε δέντρο και παρατηρεί από ψηλά στα δάση. Είναι ημερόβιο και τρέφεται με καρπούς,μανιτάρια, βλαστούς, έντομα, ασπόνδυλα και αυγά. Η φωλιά κατασκευάζεται σε ηλικιωμένα δέντρα αρκετά ψηλά από το έδαφος και διαθέτει έξοδο κινδύνου. Τα νύχια στα πίσω πόδια το βοηθούν στην αναρρίχηση και η ουρά στην ισορροπία στις δύσκολες αποστολές. Το χειμώνα μένει αρκετά στη φωλιά του και τρέφεται με ότι έχει κρύψει στο έδαφος και σε τρύπες, συμβάλλοντας και στην εξάπλωση των δασοπονικών ειδών. Κινδυνεύει από το κουνάβι, την αγριόγατα και τα αρπακτικά πουλιά, ενώ θηρεύεται για να φτιαχτούν πινέλα ζωγραφικής από την ουρά του. Ίχνη 3,5*2,5 με πέντε δάχτυλα εμπρός και 4,5-3,5εκ. με τέσσερα δάχτυλα πίσω.

Ασπάλακας, ο ακάματος αναζητητής

Οι τυφλοπόντικες δεν διαθέτουν όραση αλλά είναι προικισμένοι με άριστη όσφρηση για την εύρεση τροφής και προστασία από τους εχθρούς, με κοφτερά δόντια και δυνατά νύχια για να σκάβουν στοές. Ζουν όπου υπάρχουν κατάλληλες συνθήκες εδάφους για να φτιάχνουν υπόγειες φωλιές λίγα μέτρα κάτω από το έδαφος, όπως σε θαμνώνες, λειμώνες, παρυφές δασών και αγρούς. Τρέφονται κυρίως με γαιοσκώληκες και άλλα ασπόνδυλα. Θεωρείται επιζήμιο για τα χωράφια, παρότι είναι σαρκοφάγο και εξοντώνεται με αποτέλεσμα να υπάρχει πιθανότητα να μειωθούν κατά περιοχές οι πληθυσμοί του.

Κηπομυγαλή

Από τα κοινά εντομοφάγα είδη που γνωρίζουμε ελάχιστα. Ζει σε υγρές περιοχές, δάση και λιβάδια, κοντά σε νερό με παρόχθια βλάστηση για να έχει επάρκεια τροφής (έντομα και μικρά ασπόνδυλα) καθώς έχει πολύ υψηλό μεταβολισμό. Αν δεν βρει τροφή πέφτει προσωρινά σε λήθαργο. Αρκετοί θηρευτές τις αποφεύγουν λόγω δύσσοσμης έκκρισης από ειδικούς αδένες.

Μυωξός

Με βάρος 300gr. και ουρά μήκους 15εκ. είναι εξαιρετικός αναρριχητής. Νυκτόβιο ζώο που ζει σε δάση φυλλοβόλων και κωνοφόρων, φωλιάζει σε κοιλότητες δέντρων και πέφτει σε χειμερία νάρκη. Τρέφεται με καρπούς και φρούτα και σπανιότερα με έντομα και αυγά. Η διατήρηση των δασικών εκτάσεων είναι σημαντική για την ύπαρξη του.

Δενδρομυωξός

Ευρέως διαδεδομένο μικρό θηλαστικό σε δασώδεις περιοχές και θαμνώνες. Είναι νυκτόβιο και φωλιάζει σε δέντρα και σχισμές βράχων. Το χειμώνα πέφτει σε χειμερία νάρκη. Τρέφεται με λειχήνες, καρπούς, φρούτα αλλά και έντομα. Οι πληθυσμοί παρουσιάζουν διακυμάνσεις πιεζόμενοι από την υποβάθμιση των οικοτόπων τους.

Κιτρινολαίμης ποντικός

Συγγενής του δασοποντικού που διαφοροποιείται από το κιτρινωπό χρώμα στο λαιμό και το μεγαλύτερο μέγεθος. Ζει σε δάση και είναι νυκτόβιο, παμφάγο είδος, καταναλώνοντας κυρίως φυτική τροφή. Συνήθως δεν ξεπερνά το ένα έτος ζωής ως θήραμα των σαρκοφάγων ειδών του δάσους. Φωλιάζει σε ρίζες και κουφάλες δέντρων.

Μπαρμπαστέλλος, ο αθόρυβος

Οι ξεχασμένοι κάτοικοι των δασών με έντονα κατακερματισμένη κατανομή αποκαλύπτονται στους πολύ εντατικούς αναζητητές τους. Χαρακτηρίζεται "Τρωτό" και δεν υπάρχουν επαρκή στοιχεία για τους πληθυσμούς τους. Κυνηγά την τροφή του σε μεικτά και φυλλοβόλα δάση αλλά και δασωμένες κοιλάδες ποταμών. Εξαρτάται πολύ από τα ώριμα δάση με ηλικιωμένα δέντρα, στις κοιλότητες των οποίων βρίσκει καταφύγιο. Για τη χειμερινή του κατοικία επιλέγει χαραμάδες βράχων και σπήλαια. Η βασικότερη απειλή του στην Ελλάδα φαίνεται να είναι η απώλεια ώριμων δέντρων στα δάση, η όχληση και η ρύπανση των υδάτων.

Τρανορινόλοφος

Από τις μεγαλύτερες νυχτερίδες με μήκος 10εκ. και άνοιγμα φτερών 35εκ. Ζει σε δάση και θαμνώνες που περιστοιχίζονται από υδάτινο στοιχείο. Φωλιάζει σε σπήλαια και οικήματα και δραστηριοποιείται μετά το σούρουπο για να τραφεί με έντομα. Ζει μέχρι 30 έτη. Βασική απειλή συνιστά ο κατακερματισμός και η απομόνωση των βιοτόπων, οι ψεκασμοί για τα έντομα, και η διατάραξη στα καταφύγια του από ανθρώπινες δραστηριότητες.

ΑΜΦΙΒΙΑ

Αλπικός Τρίτωνας, το δρακάκι

Το είδος βρίσκεται σε όλη την Ευρώπη μέχρι τα 2500μ. και στην Ελλάδα στην οροσειρά της Πίνδου και την Πελοπόννησο ως ιδιαίτερος κάτοικος των “δρακολιμνών”. Το συναντάμε σε δάση κωνοφόρων, μεικτά και πλατύφυλλων, υποαλπικά λιβάδια και βοσκοτόπια, σε ρηχές υδατοσυλλογές, λίμνες, ρυάκια, ποτίστρες ζώων και αυλάκια με κρύο νερό. Το μήκος του φτάνει τα 12εκ. και είναι χαρακτηριστικό το χρώμα της κοιλιάς στα ενήλικα άτομα. Οι πληθυσμοί απομονωμένοι βαίνουν μειούμενοι καθώς πιέζονται διαρκώς από την αποξήρανση των ενδιαιτημάτων και τη γενική υποβάθμιση τους.

Σαλαμάνδρα

Νυκτόβιο αμφίβιο ευρέως εξαπλωμένο στην Ελλάδα με μήκος γύρω στα 25εκ. Το συναντάμε και την ημέρα, ειδικά όταν έχει βρέξει (“βροχαλίδα”). Το δέρμα του καλύπτεται από αδένες εφοδιασμένους με τοξική ουσία για αμυντικούς σκοπούς. Προτιμά υγρά δάση πλατύφυλλων, μεικτά και κωνοφόρων σπανιότερα, κοντά σε τρεχούμενο νερό και σκιερά μέρη, με ιδανικό μικροπεριβάλλον αυξημένης φυλλοστρωμένης και βρύων. Σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο απειλείται από τη διατάραξη των ενδιαιτημάτων του, τη συλλογή, τα αγροχημικά και ξενικούς θηρευτές.

Κιτρινομπομπίνα

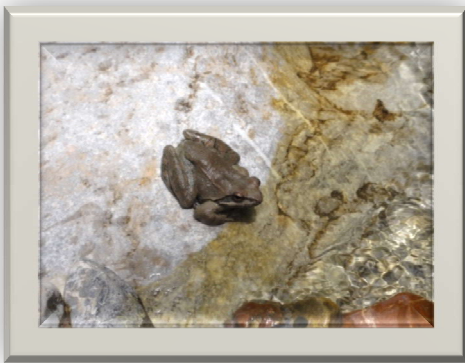
Ο ημερόβιος αυτός φρύνος βρίσκεται σε δάση κωνοφόρων, πλατύφυλλων και μεικτά, θαμνότοπους, λιβάδια και ξέφωτα και σε ποικιλία υγροτόπων μέχρι το υψόμετρο των 2000μ. Είναι χαρακτηριστικά τα κίτρινα σημεία με τοξική ουσία στην κοιλιά του, τα οποία επιδεικνύει για εκφοβισμό όταν αμύνεται. Απειλείται από την καταστροφή των ενδιαιτημάτων του, τα έργα οδοποιίας και τη ρύπανση.

Χωματόφρωνος

Ο μεγαλύτερος από τους φρύνους στην Ελλάδα που φτάνει τα 20εκ. Ευρέως διαδεδομένος στην Ευρώπη σε δάση κωνοφόρων, πλατύφυλλων και μεικτά με έντονη βλάστηση. Κινείται τη νύχτα και τρέφεται κυρίως με ασπόνδυλα και έντομα. Το δέρμα του έχει αδένες για την άμυνα του, αποτρέποντας με τοξική ουσία τους επίδοξους θηρευτές. Απειλές συνιστούν η διατάραξη και η καταστροφή των ενδιαιτημάτων του.

Γραικοβάτραχος

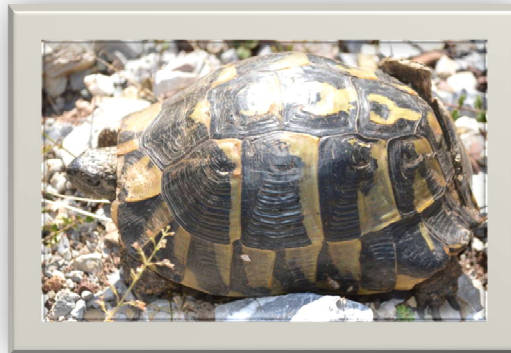
Βρίσκεται στη Βαλκανική χερσόνησο και σε μεγάλους πληθυσμούς στα μεσαία και μεγάλα υψόμετρα. Προτιμά παγωμένα και καθαρά νερά, ρυάκια και πηγές, με σκιερά σημεία. Το μέγεθός του δεν ξεπερνά τα 9εκ. και κυκλοφορεί μέρα και νύχτα για αναζήτηση τροφής και συντροφιάς. Η διατάραξη των παρόχθιων οικοσυστημάτων συνιστά περιοριστικό παράγοντα για το είδος είτε από φυσικές καταστροφές, όπως οι πυρκαγιές, είτε από μεγάλα έργα (υδροηλεκτρικά εργοστάσια και αποξηράνσεις) καθώς και η ρύπανση των υδάτων.

ΕΡΠΕΤΑ

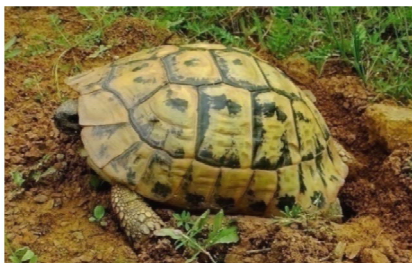
Ελληνική χελώνα

Οι χελώνες είναι ένα ζωντανό απολίθωμα.

Η συγκεκριμένη βρίσκεται στην Ηπειρωτική και νησιωτική Ελλάδα σε ποικίλα περιβάλλοντα από βραχώδεις πλαγιές μέχρι δασικές εκτάσεις. Οι χρωματισμοί διαβαθμίζονται από κιτρινόχρυσο, σκούρο καφέ και μαύρο. Το μήκος του χέλους φτάνει τα 30εκ. και είναι σχετικά λείο με απλή επουραία πλάκα. Μπορεί να ζήσει πάνω από 100 έτη. Ξεχωρίζει για τα σπιρούνια στα πόδια. Είναι ημερόβιο, φυτοφάγο είδος και στις κρύες περιοχές, πέφτει σε χειμερία νάρκη. Η παράνομη αιχμαλωσία και θανάτωση και τα ατυχήματα στο οδικό δίκτυο έχουν κατατάξει τις χερσαίες χελώνες "Τρωτό" είδος σύμφωνα με το Κόκκινο Βιβλίο των απειλούμενων ειδών. Τα χελωνάκια γεννιούνται με μαλακό κέλυφος και κατά την διάρκεια των πρώτων μηνών η θνησιμότητα είναι υψηλή, καθώς αποτελούν θήραμα για αλεπούδες, καρακάξες, ποντίκια, φίδια, κ.ά.

Μεσογειακή χελώνα

Ξεχωρίζει από την Ελληνική χερσαία χελώνα για τις δύο πλάκες πάνω από τη βάση της ουράς και τη φολίδα στην άκρη της. Ζει σε δάση, θαμνώδεις περιοχές, καλλιέργειες και χέρσα εδάφη με πλούσια βλάστηση μέχρι τα 1400μ. Φέρει έντονα θολωτό χέλυο καστανόφαιου χρώματος μήκους έως 25εκ. Είναι θερμόφιλο, ημερόβιο, φυτοφάγο είδος.

Κρασπεδωτή χελώνα

Το όνομα της το έχει πάρει από το σχήμα που έχει το πίσω μέρος του καβουκιού της που είναι σαν κράσπεδο. Οι πλευρικές πλάκες στο πίσω μέρος είναι σχεδόν οριζόντιες. Είναι πιο μεγάλη χελώνα σε σύγκριση με τις άλλες δύο και φτάνει μέχρι 40 εκ. Το καβούκι της έχει συνήθως αποχρώσεις καφέ, γκρι, μαύρο και η επουραία πλάκα είναι απλή.

Όλα τα είδη χελώνας (όπως και τα υπόλοιπα της άγριας ζωής της χώρας μας) προστατεύονται αυστηρά βάσει της Κοινοτικής Οδηγίας 92/43/ΕΕ και της ελληνικής νομοθεσίας απαγορεύοντας την αιχμαλωσία και το εμπόριο τους. Αυτό σημαίνει ότι δεν μπορούμε να παίρνουμε χελώνες και άλλα άγρια ζώα στα σπίτια μας.

Κονάκι

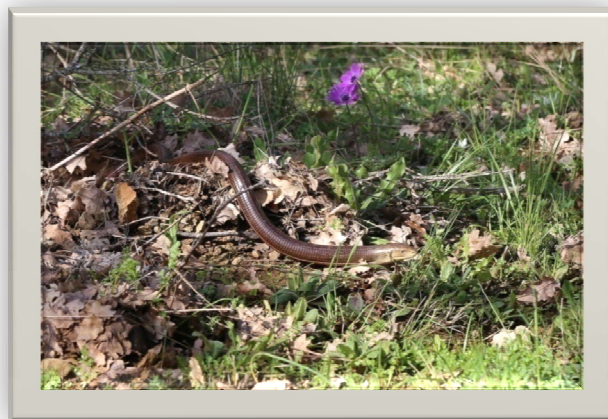

Είναι άποδη σαύρα με βλέφαρα και ακουστικό πόρο που τη διαφοροποιούν από τα φίδια. Δεν ξεπερνά σε μήκος τα 50εκ. και το συναντάμε στα ορεινά της ηπειρωτικής χώρας από ορεινά λιβάδια, δάση, θαμνώνες μέχρι χέρσα εδάφη κοντά σε νερό. Τα χρώματα που θα δούμε είναι χαλκοκάστανο προς γκρίζο και στα νεαρά υπάρχει ράβδωση στη ράχη και την ουρά. Όταν δεν κρύβεται κάτω από πέτρες και φύλλα λιάζεται, ενώ το χειμώνα πέφτει σε νάρκη. Είναι ακίνδυνη αλλά θανατώνεται γιατί τη μπερδεύουν με φίδι. Τρέφεται με σαλιγκάρια και γυμνοσάλιαγκες, έντομα και σκουλήκια, οπότε είναι

πολύτιμος συνεργάτης στα χωράφια και καθόλου επικίνδυνο.

Σαυρόφιδο

Αυτό το καστανόχρωμο ερπετό είναι η μεγαλύτερη σαύρα της Ευρώπης με το χαρακτηριστικό αυλάκι (πτυχή) πλευρικά στο σώμα. Προτιμά βραχώδη μέρη κοντά σε καλλιέργειες και οικισμούς. Τρέφεται κυρίως με ασπόνδυλα αλλά και μικρά σπονδυλωτά.

Τρανόσαυρα

Συναντάται σε ποικιλία ενδιαιτημάτων σε όλη την Ελλάδα και μέχρι τα 2000μ. Είναι μεγάλη σαύρα με μήκος που φτάνει το μισό μέτρο. Είναι ευκίνητη και ταχύτατη, αναρριχάται, κολυμπά και εκτελεί άλματα από δέντρα. Τρέφεται με έντομα, ασπόνδυλα και άλλες σαύρες. Τα θηλυκά έχουν ανοιχτότερο χρώμα και τα νεαρά είναι καστανά με ραβδώσεις. Η κοιλιά διαθέτει οκτώ σειρές φολίδων και στα μάτια διακρίνονται κοκκία που τη διαφοροποιούν από την πρασινόσαυρα.

Πρασινόσαυρα

Βρίσκεται σε υγρές περιοχές, λιβάδια, δάση και ρεματιές μέχρι τα 2200μ. Το πράσινο χρώμα αλλάζει στο λαιμό σε θαλασσί, η κοιλιά είναι κίτρινη, ενώ τα θηλυκά έχουν ρίγες στη ράχη. Πέφτει σε χειμερία νάρκη και δραστηριοποιείται ξανά τον Μάρτη. Τρέφεται κυρίως με σαλιγκάρια, αράχνες, αυγά αλλά και φρούτα.

Σαύρα της Ρούμελης

Εξαπλώνεται στη Δυτική Ελλάδα και τα νησιά του Ιονίου μέχρι τα 1200μ. Έχει ολικό μήκος περίπου 20 εκ. Το χρώμα σκούρο γκρίζο ως μαύρο διακόπτεται στα αρσενικά με εντυπωσιακό γαλάζιο στο λαιμό και πορτοκαλί στην κοιλιά. Ακολουθεί και αυτή κρυπτικό πρότυπο διαβίωσης και εντοπίζεται κατά το στάδιο θερμορρύθμισης σε ηλιόλουστες θέσεις. Τρέφεται με έντομα και προνύμφες καθώς και ποικιλία εδαφόβιων αρθρόποδων.

Νερόφιδο

Κοινό είδος σε υγρότοπους με μήκος 1,2μ. Το χρώμα μπορεί να είναι γκρίζο, γαλαζωπό, καστανό μέχρι πιο σκούρο, με κίτρινο κολάρο στο λαιμό. Είναι δραστήριο φίδι εκτός περιόδου χειμερίας νάρκης. Η τροφή του αποτελείται από αμφίβια, ψάρια, μικρά θηλαστικά και πτηνά.

Λιμνόφιδο

Όπως το νερόφιδο ζει κοντά σε ποτάμια, λίμνες, υγρά τοπους και έλη. Είναι λεπτό με στενό κεφάλι και ξεπερνά το 1μ. μήκος. Το χρώμα είναι γκριζο, λαδί, καστανό, με εγκάρσιες ραβδώσεις στη ράχη. Το κάτω μέρος είναι κιτρινωπό, όπως και στο νερόφιδο, για να κολυμπούν απαρατήρητα από τους εχθρούς τους. Τρέφεται με ψάρια και αμφίβια.

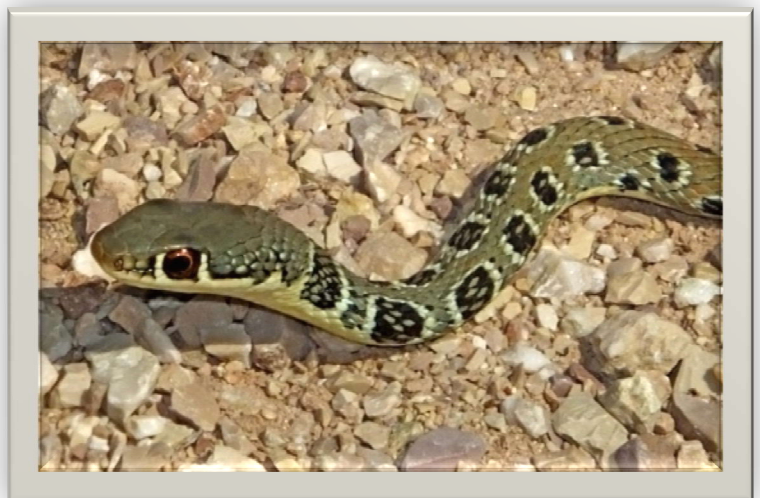
Σπιτόφιδο

Ένα φίδι κοντά στο ένα μέτρο που βρίσκεται συχνά σε κατοικημένες περιοχές και οικίες, αγροτικές και δασώδεις περιοχές μέχρι τα 1600μ. Χαρακτηριστικό το ανάποδο Υ απ' όπου ξεκινούν οι κοκκινοκάστανες κηλίδες της ράχης του με μαύρο περίγραμμα σε γριζοκάστανη βάση. Είναι κυρίως εδαφόβιο και δραστηριοποιείται την ημέρα ως αργά το σούρουπο. Τρέφεται με μικρά θηλαστικά, πτηνά, σαύρες και έντομα.

Σαΐτα

Λεπτό, ευκίνητο φίδι με χαρακτηριστικό λαιμό και μεγάλα μάτια. Μέχρι το μέσο έχει αποχρώσεις λαδί, γκριζου, καστανού χρώματος και στη συνέχεια ενιαίο καστανό. Είναι βασικά ημερόβιο είδος, ταχύτατο και αναρριχάται στα δέντρα. Τρέφεται με σαύρες, μικρά θηλαστικά και έντομα.

Λαφιιάτης

Βρίσκεται σε δασώδεις και πετρώδεις περιοχές και σε καλλιέργειες. Το κιτρινοκάστανο σώμα με τις πιο σκούρες πλευρικές γραμμές φτάνει σε μήκος τα δύομιση μέτρα. Κινείται αργά, κυρίως την ημέρα και πέφτει σε χειμερία νάρκη για αρκετό διάστημα (3-6 μήνες). Το διαιτολόγιο του περιλαμβάνει αρουραίους, πτηνά και σαύρες.

Οχιά

Ευρύοικο είδος με παρουσία σε δάση και καλλιέργειες, φρυγανότοπους και βραχώδεις περιοχές. Μπορεί να φτάνει το ένα μέτρο, έχει κοντή ουρά και χαρακτηριστικό έπαρμα στο ρύγχος. Τα θηλυκά έχουν γκριζο, καστανό χρώμα βάσης και τα αρσενικά γκριζωπό, με τη χαρακτηριστική για το είδος σκουρόχρωμη ζικ ζακ ταινία στη ράχη. Μπορεί να αναρριχάται και να κολυμπά. Τρέφεται με μικρά θηλαστικά, σαύρες και πτηνά. Διαθέτει ισχυρό δηλητήριο.

ΙΧΘΥΟΠΑΝΙΔΑ

Από προσωπικές αναφορές ανθρώπων που μεγάλωσαν στον τόπο και ψάρευαν με δίχτυ (κουρτίνα) ή και με τα χέρια για να τραφούν αναφέρθηκαν: Πέστροφα, Δρομίτσα, Στρωσίδι, Μπριάνα, Γλανίδι, Χέλι

Ιονική πέστροφα

Ψυχρόφιλο είδος, ενδημικό των δυτικών Βαλκανίων. Στην Ελλάδα βρίσκεται σε ψυχρούς, ορεινούς ποταμούς, με καθαρά, τρεχούμενα νερά. Είναι είδος αρπακτικό και τρέφεται με ψάρια, έντομα, αμφίβια και ερπετά. Μπορεί να ζήσει μέχρι 20 χρόνια και να φτάσει σε μήκος το ένα μέτρο. Στο Κόκκινο βιβλίο αναφέρεται ως Τρωτό, καθώς οι πληθυσμοί μειώνονται διαρκώς λόγω υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων, της γενετικής μόλυνσης από τις πέστροφες ιχθυοτροφείων (Ιριδίζουσα πέστροφα) που διαφεύγουν και της παράνομης αλιείας.

Στρωσίδι

Ευρύοικο ενδημικό ψάρι που απαντάται σε ποτάμια και λίμνες της Δυτικής Ελλάδας, τον Αμβρακικό κόλπο και τον Πηνειό στην Πελοπόννησο. Ισχυρά ποταμόδρομο, μεταναστευτικό είδος κατά την αναπαραγωγή. Τρέφεται με πλαγκτόν.

Δρομίτσα

Ενδημικό λιμναίο είδος που βρίσκεται στον Αχελώο, τον Λούρο, στις λίμνες Τριχωνίδα και Οζερός και στη λίμνη Παμβώτιδα. Ζει δέκα με δώδεκα έτη και έχει μήκος γύρω στα 22εκ. Τρέφεται με ασπόνδυλα, φυτικό υλικό και μύδια. "Τρωτό" σύμφωνα με το Κόκκινο βιβλίο, δέχεται πιέσεις από χωροκατακτητικά είδη και από την υποβάθμιση των ενδιατημάτων του.

Γλανίδι

Λιμναίο ενδημικό είδος του Αχελώου, όπου υπάρχει χαμηλή ροή και στις λίμνες Παμβώτιδα, Βόλβη και Υλίκη. Αρπακτικό ψάρι που τρώει ότι βρίσκεται στο νερό από καραβίδες και βατράχια μέχρι ψάρια και ποντίκια. Μπορεί να φτάσει το μισό μέτρο και αρκετές δεκάδες κιλά. Κύριες απειλές για τη διατήρηση του συνιστούν η υποβάθμιση της ποιότητας των υδάτων και η υπεραλίευση.

Μπριάνα

Ενδημικό είδος στη Δυτική Ελλάδα σε ορεινούς ποταμούς και στην Πελοπόννησο. Απαιτεί χαλικώδη βυθό, χαμηλό ρεύμα και κρύο, πλούσιο σε οξυγόνο νερό. Δεν ξεπερνά τα 20εκ. Τρέφεται με υδρόβια ασπόνδυλα.

Ποταμοκέφαλος

Βρίσκεται σχεδόν σε όλους τους κύριους ποταμούς της Δυτικής Ελλάδας όπου υπάρχουν τα κατάλληλα μικροενδιαιτήματα που προσφέρουν καταφύγιο στο λιθόφιλο αυτό είδος. Τρέφεται με ψάρια, ασπόνδυλα, έντομα και φυτικό υλικό και μεταναστεύει για να αναπαραχθεί σε σημεία με υψηλή ροή και χαλικώδη βυθό, όπου προσκολλώνται τα αυγά.

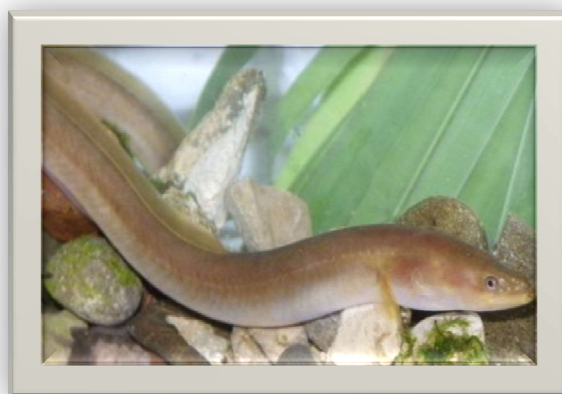
Λιάρα

Ενδημικό είδος του Ιονίου το οποίο βρίσκεται και στη Δυτική Ελλάδα σε ποταμούς με ομαλή ροή. Ψάχνει για θέσεις σε κοιλάτες κατά μήκος της ακτής. Τρέφεται με λάρβες εντόμων αλλά και φυτικό υλικό. Πιέσεις ασκούνται στον πληθυσμό τους από την υποβάθμιση της ποιότητας του νερού και την καταστροφή των ενδιαιτημάτων.

Χέλι

Κρισίμως κινδυνεύον είδος το οποίο σε πρόσφατες μελέτες της λεκάνης απορροής του Αχελώου δεν έχει βρεθεί. Μεταναστευτικό ψάρι, που αναπαράγεται στη θάλασσα, το οποίο εμποδίστηκε από την κατασκευή φραγμάτων και οι πληθυσμοί του μειώθηκαν δραματικά.

ΟΡΝΙΘΟΠΑΝΙΔΑ

Η ορεινή περιοχή των Αγράφων χαρακτηρίζεται σημαντική περιοχή για τα πουλιά. Εκεί βρίσκονται αρπακτικά και αλπικά είδη όπως η Πετροπέρδικα, η Κοκκινοκαλιακούδα, ο Πετροκότσυφας και ο Γαλαζοκότσυφας αλλά και ο Χρυσαιτός, ο Φιδαετός, ο Πετρίτης και το Όρνιο, ενώ έχει αναφερθεί και η παρουσία του σπάνιου Ασπροπάρη.

Όρνιο

Σπάνιο πτωματοφάγο πτηνό με μήκος κοντά ένα μέτρο και άνοιγμα φτερών δύομιση μέτρα, το οποίο παρατηρείται σταθερά στην ψευδαλπική ζώνη. Τρέφεται αποκλειστικά με ψοφίμια τα οποία αναζητά σε ανοιχτές περιοχές. Η δευτερογενής δηλητηρίαση αποτελεί τη σοβαρότερη απειλή για το είδος κι ακολουθούν η λαθροθηρία, αλλά και η χωροθέτηση αιολικών πάρκων κοντά σε περιοχές αναζήτησης τροφής.

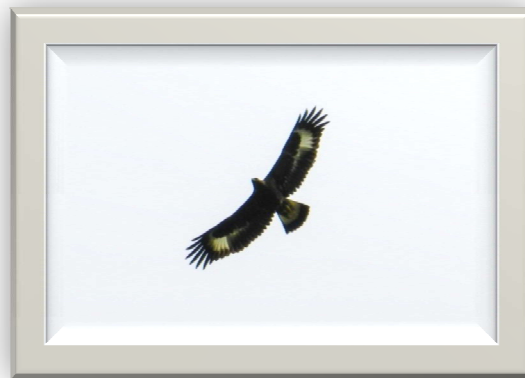
Φιδαετός

Κοινός αετός των ορεινών όγκων της κεντρικής Ελλάδας σε ανοιχτές εκτάσεις, αλπικά λιβάδια, βοσκότοπους, θαμνώνες και χέρσα εδάφη. Το μήκος του φτάνει τα 70 εκ. και το άνοιγμα φτερών μέχρι και 1,8 μ. Κάποια άτομα διαχειμάζουν στην Ελλάδα, αλλά κυρίως ξεχειμωνιάζει στην υποσαχάρια Αφρική και έρχεται την Άνοιξη. Φτιάχνει τη φωλιά του σε δέντρα και τρέφεται με φίδια (κατά 80%). Βασικές απειλές για το είδος αποτελούν η θανάτωση και η δηλητηρίαση (τρώει φίδια, που τρώνε ποντίκια που έχουν δηλητηριαστεί) και η εγκατάλειψη των παραδοσιακών συστημάτων βόσκησης με αποτέλεσμα την υποβάθμιση του βιοτόπου και τη μείωση των θηραμάτων.

Χρυσαιτός

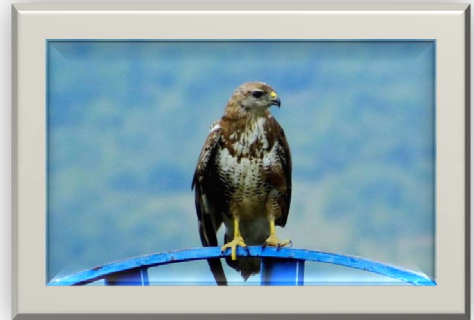
Μεγάλος αετός μήκους 80-90εκ. και άνοιγμα φτερών δυο μέτρα. Η κατανομή του στην Ελλάδα περιλαμβάνει βραχώδεις ορεινές περιοχές της Θράκης, της δυτικής Μακεδονίας και της οροσειράς της Πίνδου. Ο ορεινός όγκος των Αγράφων πιθανόν αποτελεί περιοχή κυνηγιού, καθώς διαθέτει τις ανοιχτές εκτάσεις με χαμηλή βλάστηση που προτιμά. Φωλιάζει σε προεξοχές γκρεμών και μεγάλα δέντρα. Η τροφή, που μπορεί να φτάνει τα τέσσερα κιλά ημερησίως, ποικίλει ανάλογα την αφθονία από πουλιά, θηλαστικά, νεκρά ζώα και ερπετά. Βασικές απειλές για το είδος είναι η χρήση δηλητηρίων, τα εντομοκτόνα, η υποβάθμιση των βιοτόπων και η ανάπτυξη αιολικών πάρκων.

Γερακίνα

Κοινό αρπακτικό σε δάση κοντά σε καλλιέργειες και χέρσες εκτάσεις. Φωλιάζει σε δέντρα και τρέφεται με ποντίκια, ερπετά, πτηνά, αμφίβια, ασπόνδυλα και νεκρά ζώα. Συχνότατα στέκεται με όρθιο σώμα σε δέντρα και στύλους δίπλα στο δρόμο ελέγχοντας την περιοχή. Υφίσταται τις ίδιες πιέσεις με τα προηγούμενα αρπακτικά (δηλητηριασμένα δολώματα, λαθροθηρία, υποβάθμιση βιοτόπων, μείωση θηραμάτων).

Πετρίτης

Ευρύοικο είδος το οποίο ενδημεί σε υψίπεδα και απόκρημνες ορεινές περιοχές μέχρι βραχώδεις ακτές. Φωλιάζει σε φυσικά ανοίγματα βράχων. Τρέφεται σε ανοιχτές εκτάσεις κατά κύριο λόγο με πτηνά που πιάνει στον αέρα. Είναι ευάλωτο στα εντομοκτόνα και σε ποικίλες ρυπογόνες ουσίες, ενώ αντιμετωπίζει το παράνομο κυνήγι και εμπόριο.

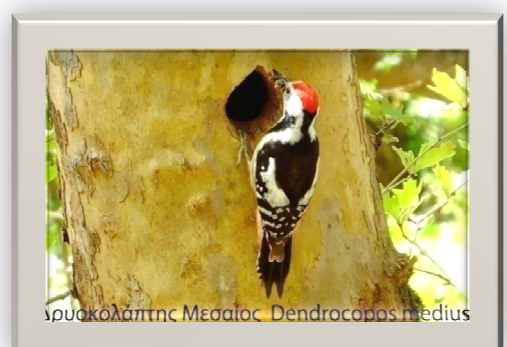
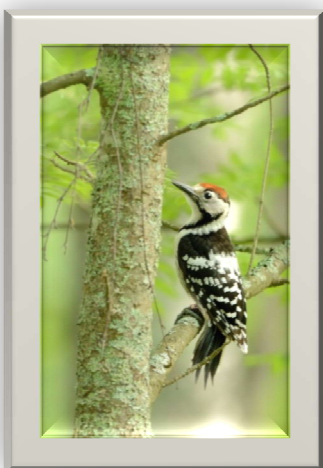
Μαύρος Δρυοκολάπτης

Συναντάται στα ώριμα δάση της ηπειρωτικής Ελλάδας, συνήθως στα δάση ελάτης, πάνω από τα 800μ.. Τρέφεται με λάρβες εντόμων, μυρμηγκια και λιγότερο με σπόρους και βατόμουρα. Στο δάσος ξεχωρίζει από τον έντονο ήχο αναζήτησης τροφής στα γέρικα δέντρα. Η βασικότερη ενόχληση για το είδος είναι η μείωση των ώριμων δέντρων για την κατασκευή φωλιάς.

Λευκονώτης Δρυοκολάπτης

Ζει σε ώριμα δάση κωνοφόρων και φυλλοβόλων από τα 800μ. μέχρι τα 1850μ. Φτιάχνει τη φωλιά του σε γηραιά δέντρα όπου συνήθως εναποθέτει πέντε αυγά τον Μάιο-Ιούνιο. Τρέφεται κυρίως με λάρβες ξυλοφάγων εντόμων, και περιστασιακά με σπόρους και φρούτα δασικών θάμνων. Οι βασικές απειλές για το είδος είναι η εκτεταμένη υλοτομία και οι πυρκαγιές, καθώς αφανίζουν τα γηραιά δέντρα όπου φωλιάζει.

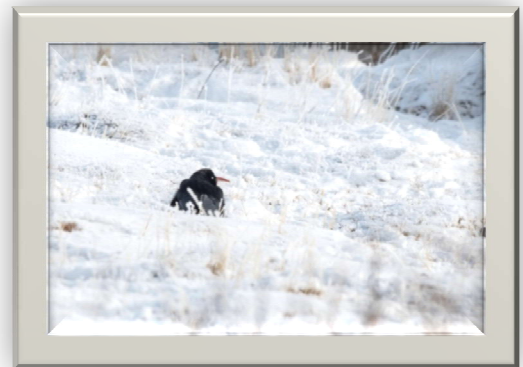
Δρυοκολάπτης Μεσαίος *Dendrocopos medius*

Επιδημητική στα ορεινά πάνω από τα 800μ., σε δάση, βραχώδεις πλαγιές και ψευδαλπικά λιβάδια. Είναι εδαφόβια και αναζητά την τροφή της πρωινές και απογευματινές ώρες, η οποία συνίσταται κατά 85% από φυτικά προϊόντα και συμπληρώνεται από σκουλήκια, έντομα και σαλιγκάρια. Σχεδόν απειλούμενο είδος σύμφωνα με το Κόκκινο βιβλίο, καθώς ο πληθυσμός μειώνεται ταχύτατα λόγω υποβάθμισης των ενδιαιτημάτων, όχλησης από δραστηριότητες αναψυχής και έντονου κυνηγιού. Τα εκτρεφόμενα πτηνά είναι πιο ευάλωτα στους φυσικούς εχθρούς και ελάχιστα αναπαράγονται.

Κοκκινοκαλιακούδα

Βρίσκεται στους ορεινούς όγκους της ηπειρωτικής Ελλάδας σε υψόμετρο από 1000μ. και πάνω από τα δασοόρια καθώς και στα απόκρημνα βράχια της Κρήτης. Θα το δούμε να φωλιάζει σε σχισμές βράχων και φαράγγια αλλά και σε παλιά λατομεία και οικήματα. Ξεχωρίζει για το κόκκινο κυρτό προς τα κάτω ράμφος 4 εκ. και τα κόκκινα πόδια. Τρέφεται με έντομα, σαύρες και ασπόνδυλα κι όταν αυτά είναι δυσεύρετα με σπόρους και καρπούς. Ευνοείται από την παραδοσιακή κτηνοτροφία, καθώς μέσω της βόσκησης διατηρείται χαμηλή η βλάστηση για την εύρεση τροφής. Η αλλαγή αυτού του καθεστώτος συνιστά απειλή για το είδος.

Κίσσα

Δασόβιο κορακοειδές μήκους 30εκ. με εντυπωσιακό φτέρωμα και δυνατή φωνή, το οποίο τρέφεται με βελανίδια, καρύδια, κάστανια, καρπούς θάμνων, έντομα, αυγά, σαύρες και ποντίκια. Φωλιάζει σε δέντρα και συμβάλει στην εξάπλωση τους κρύβοντας σπόρους στο έδαφος οι οποίοι φυτρώνουν.

Στα μονοπάτια του βουνού επιπλέον θα δούμε παπαδίτσες, τσίχλες, συλβίδες, αετομάχους, τσαλαπετεινούς, νεροκότσηδες, αγριοπερίστερα, φάσες, τρυγόνια, κούκους, γλαύκες, σταχτάρες, κ.ά.

Καλόγερος

Ελατοπαπαδίτσα

Γαλαζοπαπαδίτσα

Κοκκινολαίμης

Καρβουνιάρης

Σταχτοπετρόκλης

Πυρροκότσυφες

Κότσυφας

Τσίχλα

Κεδρότσιχλα

Μαυρολαίμης

Θαμνοφυλλοσκόπος

Πυροβασιλίσκος

Μαυροσκούφης

Αετομάχος

Σταχτοσουσουράδα

Τσαλαπετεινός

Ένα μικρό δείγμα της άγριας πανίδας παρουσιάστηκε σε αυτό το βιβλίο.
Η πληθώρα των κατοίκων της φύσης παραμένει κρυμμένη
για τον επίμονο εξερευνητή που μόνο με το φακό του αγγίζει φευγαλέα
κι ανάλαφρα ξεμακραίνει για να μείνει ανέγγιχτη η ομορφιά και η αρμονία.

Βιβλιογραφικές αναφορές

- Bakaloudis, D., Bontzorlos, V., Vlachos, C., Papakosta, M., Chatzinikos, E., Braziotis, S., & Kontsiotis, V. (2015). Factors affecting the diet of the red fox (*Vulpes vulpes*) in a heterogeneous Mediterranean landscape. *Turkish Journal of Zoology*, 39, 1151-1159.
- Breitenmoser, U. B.-W.-W. (2000). Action Plan for the conservation of the Eurasian lynx (*Lynx lynx*) in Europe. In *Nature and Environment No. 112*, (p. 76). Council of Europe Publishing.
- Deinet, S., Ieronymidou, C., McRae, L., Burfield, I. J., Foppen, R. P., Collen, B., & Böhm, M. (2013). Wildlife comeback in Europe: The recovery of selected mammal and bird species. In B. I. Council, *Final report to Rewilding Europe by ZSL*. London, UK. ZSL.
- Iliopoulos, G. (1999). Distribution, population estimate and population trends of wolves in Greece. *Interim Report, Project "WOLF", LIFE97 NAT / GR / 004249, Arcturus, Ministry of Agriculture- General Secretariat of Forestry and Natural Environment*.
- Karamanlidis, A., Hernando, M., Krambokoukis, L., & Gimenez, O. (2015). Evidence of a large carnivore population recovery: Counting bears in Greece. *Journal for Nature Conservation*, 27, pp. 10-17.
- Karamanlidis, A., Hornigold, K., Krambokoukis, L., Papakostas, G., Stefanidis, K., & Quaglietta, L. (2013). Occurrence, food habits, and activity patterns of Eurasian otters *Lutra lutra* in northwestern Greece: implications for research and conservation. *Mammalia*, 1-4.
- Koutsikos N., Zogaris S., Vardakas L., Tachos V., Kalogianni E., Šanda R., Chatzinikolaou Y., Giakoumi S., Economidis P.S. & Economou A.N. (2012). Recent distributional contributions to the freshwater ichthyofauna of Greece. *Mediterranean Marine Science*, 13(2), 268-277
- Mertzanis G., Giannakopoulos A. & Pylidis C. C. (2009). *Ursus arctos* (Linnaeus 1758). In & P. A. Legakis, *Red data book of the threatened animal species of Greece* (pp. 387–389). Athens: Hellenic Zoological Society.
- Mitsainas, G., Rovatsos, M. & Giagia-Athanasopoulou, E. (2010). Heterochromatin study and geographical distribution of *Microtus* species (Rodentia, Arvicolinae) from Greece. *Mammalian Biology - Zeitschrift fur Säugetierkunde*. 75, 261-269.
- Mullarney, K., Svensson, L., Zetterstrom, D., Grant, J.P. (2007). *Τα Πουλιά της Ελλάδας, της Κύπρου και της Ευρώπης*. Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία. Αθήνα. Ελλάδα.
- Ozolins, J. et al., (2017). *Action plan for Eurasian lynx Lynx lynx conservation and management*. LSFRI Silava, Salaspils, 1-78. Ανακτήθηκε 20/12/2018 από http://www2.nina.no/lcie_new/pdf/636750974261784230_AP_eurasian_lynx_18_EN.pdf
- Roca, C., La Haye, M., & Jongejans, E. (2014). Environmental drivers of the distribution and density of the European badger (*Meles meles*): a review. *Lutra*, 57(2), pp. 87-109.
- Tsachalidis, E., & Hadjisterkotis, E. (2009). Current distribution and population status of wild boar (*Sus scrofa* L.) in Greece. *Acta Silvatica & Lignaria Hungarica.*, 5, pp. 153-157.
- Zuri, I. & Rado, R. (2000). Sociality and Agonistic Behavior in the Lesser White-Toothed Shrew, *Crocidura suaveolens*, *Journal of Mammalogy*, 81(2), pp.606–616
- Γιαννακόπουλος, Α. (2012). *Οικολογία, διατήρηση και διαχείριση των πληθυσμών και των ενδιαιτημάτων μεγάλων θηλαστικών σε περιοχή διέλευσης κλειστού οδικού άξονα... ΒΑ Πίνδος. Διδακτορική διατριβή*. Μυτιλήνη, Πανεπιστήμιο Αιγαίου Τμήμα Περιβάλλοντος.
- Ελληνική Ορνιθολογική Εταιρεία (2019) Βάση Δεδομένων των Σημαντικών Περιοχών για τα Πουλιά της Ελλάδας. Ανακτήθηκε στις 12/12/2018 από www.ornithologiki.gr/iba
- Ηλιόπουλος, Γ. *Ο Λύκος*. Ανάκτηση 10/12/2018, από <https://www.callisto.gr/wildlife/lykos>

- Ζόγκαρης, Σ. (2009). Συμβολή στη βιοτική ταξινόμηση των ποταμών της Ελλάδας με βάση την ιχθυοπανίδα και την παράχθια βλάστηση. Διδακτορική διατριβή. Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων, τμ. Διαχείρισης Περιβάλλοντος και Φυσικών Πόρων.
- Μερτζανίδου, Δ. (2005). Πλατώνι. *Κόκκινο Βιβλίο των Απειλούμενων ειδών της Ελλάδας* (σσ. 380). IUCN.
- Ξηρουχάκης, Σ. (2009). Έκθεση Ορνιθολογικής αξιολόγησης περιοχής «GR101 Όρη Άγραφα». Στο: Δημαλέξης, Α. Μπούσμπουρας, Δ., Κασρίτης, Θ., Μανωλόπουλος Α. και Saravia V. (Συντονιστές Έκδοσης). *Τελική αναφορά προγράμματος επαναξιολόγησης 69 σημαντικών περιοχών για τα πουλιά για τον χαρακτηρισμό τους ως Ζωνών Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας*. ΥΠΕΧΩΔΕ, Αθήνα
- Παπαγεωργίου, Ν. (1990). *Βιολογία Άγριας Πανίδας*. Θεσσαλονίκη, University Studio Press.
- Παπακώστα, Μ. (2013). Η ποικιλότητα της λείας του Πετροκούναβου στα Μεσογειακά Οικοσυστήματα. *Διδακτορική Διατριβή*. Θεσσαλονίκη, Α.Π.Θ.
- Παφίλης, Π. και Βαλάκος, Σ., (2012). *Αμφίβια και Ερπετά της Ελλάδας: Οδηγός Αναγνώρισης*. Εκδ. Πατάκη

Ηλεκτρονικές πηγές:

- <http://www.arcturos.gr/>
- <https://www.callisto.gr/>
- <https://natureguide.gr>
- <http://www.lcie.org/#>
- <http://www.wwf.gr/>
- <https://filotis.itia.ntua.gr>
- <http://www.herpetofauna.gr>
- <http://www.test.fishlist.gr>
- <https://www.fishbase.de>
- <http://www.ittiofauna.org>
- <http://www.ornithologiki.gr>
- <http://www.nhmc.uoc.gr>
- <https://www.hbw.com>
- <http://orientalbirdimages.org/>
- <http://focusingonwildlife.com>
- <https://dasarxeio.com/2015/07/03/22467/>

ISBN: 978-618-82626-1-4

©Copyright 2018: Κ.Π.Ε. Καρπενησίου
Π.Μπακογιάννη 4, Τ.Κ. 36.100, Καρπενήσι
E-mail: mail@kpe-karpen.eyr.sch.gr, Ιστοθέση: <http://kpe-karpen.eyr.sch.gr/>
<https://issuu.com/525588>